

Wyrok z dnia 10 stycznia 2001 r.

II UKN 168/00

Wniosek rolnika podlegającego ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) o umorzenie zaległych rat składek ubezpieczeniowych i odsetek od nich, nie może być traktowany jako wystąpienie o odroczenie terminu płatności składek przed jego upływem (art. 3 ust. 4 tej ustawy), co pozwala na uznanie (przy braku warunków z art. 50 ust. 1 tej ustawy), że ma miejsce odstąpienie od ubezpieczenia.

Przewodniczący SSN Teresa Romer, Sędziowie SN: Roman Kuczyński (sprawozdawca), Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2001 r. sprawy z wniosku Zuzanny P. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w C. o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 28 grudnia 1999 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, iż oddalił apelację Zuzanny P. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 20 lutego 1999 r. [...],

nie obciążył Zuzanny P. kosztami postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 18 kwietnia 1997 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w C. stwierdziła ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wnioskodawczynie Zuzanny P. wobec nieopłacenia przez nią składek od dnia 1 stycznia 1996 r.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 20 lutego 1998 r. oddalił odwołanie wnioskodawczynie, zaś Sąd Apelacyjny-

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie, wyrokiem z dnia 3 września 1998 r. oddalił jej apelację od tego wyroku.

Wskutek kasacji wnioskodawczynie Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 23 kwietnia 1999 r., uchylił wyrok Sądu drugiej instancji i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania z uzasadnieniem, że ustalenie, iż wnioskodawczynie poprzez nieopłacanie w terminie składki odstąpiła od ubezpieczenia (art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), było przedwczesne, ponieważ, z jednej strony, występowała ona o odroczenie terminu płatności składek, ich częściowe umorzenie oraz o umorzenie odsetek w całości, z drugiej strony - zaległe składki były przynajmniej w części potrącane z przysługującego świadczenia (art. 50 ust. 1 ustawy), które to potrącenie nie daje podstaw do przyjęcia, że zachodzą okoliczności pozwalające na uznanie, że doszło w sposób konkludentny do odstąpienia od ubezpieczenia społecznego na wniosek - art. 3 ust. 4 tej ustawy (II UKN 601/98, OSNAPiUS z 2000 r. nr 13, poz. 527).

Wyrokiem z dnia 28 grudnia 1999 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie po ponownym rozpoznaniu sprawy zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 20 lutego 1999 r. i ustalił, że wnioskodawczynie podlega na swój wniosek ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie od dnia 1 lipca 1996 r. i umorzył postępowanie w pozostałej części. Sąd Apelacyjny ustalił, że decyzją z dnia 2 października 1998 r. organ rentowy zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 18 kwietnia 1997 r. w ten sposób, że stwierdził ustanie ubezpieczenia wnioskodawczynie od dnia 1 lipca 1996 r., a nie jak pierwotnie, od dnia 1 stycznia 1996 r., co uzasadniało umorzenie postępowania odnośnie ubezpieczenia w I i II kwartale 1996 r. Co do pozostałego okresu Sąd Apelacyjny uznał, iż przyjęcie przez organ rentowy faktu nieopłacania składek za odstąpienie od ubezpieczenia jest sprzeczne z przepisem art. 3 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ przepis ten wymaga złożenia przez osobę podlegającą ubezpieczeniu na wniosek oświadczenia o odstąpieniu od ubezpieczenia, zaś wnioskodawczynie nie złożyła żadnego oświadczenia o odstąpieniu od ubezpieczenia, a swoim zachowaniem nie dała podstaw do takich wniosków, jakie wyciągnął organ rentowy. Zdaniem Sądu drugiej instancji wnioskodawczynie wystąpiła o odroczenie płatności składek, ich częściowe umorzenie oraz uiszczenie odsetek w całości, nadto organ rentowy potrącał składki z przysługującego wnioskodawczynie zasiłku rodzinnego i pielęgnacyjnego, wobec czego brak

było podstaw do przyjęcia, że istniały przesłanki do odstąpienia od ubezpieczenia na wniosek w związku z nieopłacaniem składki w terminie.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją organ rentowy, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz naruszenie przepisów postępowania - art. 233 § 1 KPC przez błędną ocenę dowodów, ponieważ wnioskodawczynie, tak jak tego wymaga powołany przepis art. 3 ust. 4 ustawy, nie występowała o odroczenie terminu płatności składki przed jego upływem, a dopiero po powstaniu zwłoki, a zatem nieopłacenie składki w terminie należało uważać za równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja okazała się uzasadniona. W aktach organu rentowego znajdują się [...] pisma tego organu adresowane do wnioskodawczynie, z których jednoznacznie wynika, że jej konto ubezpieczeniowe wykazuje zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe, macierzyńskie i emerytalno-rentowe oraz z tytułu odsetek, przy czym kwota wypłacanych zasiłków została pomniejszona o należności z tytułu odsetek, co jednak nie skutkowało spłatą zadłużenia. Jednocześnie na przestrzeni lat 1994-1997 do organu rentowego wpłynęły 2 wnioski wnioskodawczynie o umorzenie zaległej składki emerytalnej wraz z odsetkami (z 24 lutego i 22 kwietnia 1994 r.), uwzględnione przez organ, oraz 2 wnioski (z 11 stycznia 1995 r. i z dnia 12 lutego 1996 r.) o odroczenie terminu płatności składki emerytalnej za I kwartał 1996 r., także uwzględnione przez organ rentowy (odroczone płatność do 30 marca 1996 r.). Jednakże już 10 kwietnia 1996 r. wnioskodawczynie ponownie była w zwłoce [...], a w dniu 27 stycznia 1997 r. wystąpiła o umorzenie odsetek i „kilku ubiegłych rat emerytalnych” [...], który to wniosek organ rentowy uwzględnił w części dotyczącej umorzenia odsetek pod warunkiem spłaty należności głównej za I kwartał 1996 r. - I kwartał 1997 r. w kwocie 577,28 zł w terminie do 29 marca 1997 r. Innych wniosków ani dowodów uiszczenia zaległości akta organu rentowego nie zawierają.

W ponownym postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym wnioskodawczynie nie przedstawiła dowodów na okoliczność spełnienia, odnośnie do okresu ubezpieczenia (opłacania składek) za okres po dniu 1 lipca 1996 r. warunków z art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a mianowicie, że przed (podkreśl. SN) upły-

wem terminu płatności wystąpiła o jego odroczenie, albo, że nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej. Do pisma z dnia 15 grudnia 1999 r. zatytułowanego „sprzeciw” wnioskodawczynie dołączyła plik znanych już Sądowi dokumentów, opatrzonych własnymi dopiskami i komentarzami, które jednak spornej okoliczności ubiegania się o odroczenie terminów płatności składki ubezpieczeniowej nie wyjaśniły. Natomiast organ rentowy na żądanie Sądu przedstawił w piśmie z dnia 9 grudnia 1999 r. [...] szczegółowe rozliczenie składek wnioskodawczynie, wypłat na jej rzecz zasiłków i zaległości za lata 1989-1999, z którego wynika między innymi, iż mimo wypłacania w 1996 r. pomniejszonych o zadłużenia zasiłków rodzinnych, pozostało zadłużenie w kwocie 496,40 zł za III-IV kwartał 1996 r. plus odsetki na dzień 31 grudnia 1996 r. w kwocie 131,80 zł. Jednocześnie z akt organu rentowego wynika, iż organ ten umorzył tylko odsetki za okres I-IV kwartał 1996 r. pod warunkiem spłaty należności głównej (577,28 zł) i uprzedził zarówno o wyłączeniu z ubezpieczenia rolniczego, jak i o konieczności zwrotu pobranych zasiłków rodzinnych. Skoro zatem wnioskodawczynie była pouczona o możliwości wyłączenia jej z ubezpieczenia społecznego i żadnego wniosku o odroczenie terminu płatności składki ubezpieczeniowej nie złożyła, zachodzi sytuacja opisana w art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a mianowicie, iż nieopłacenie w terminie składki i brak wniosku o odroczenie terminu płatności złożonego przed tym terminem, jest równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek. Zauważyć przy tym należy, iż w 1996 r. wnioskodawczynie nie składała wniosku o zasiłek rodzinny i zasiłki pomniejszone o zadłużenia wypłacono tylko do kwietnia 1997 r. Wobec wydania decyzji z dnia 2 października 1998 r. obejmującej ubezpieczeniem do 30 czerwca 1996 r. (w miejsce ustania ubezpieczenia od dnia 1 stycznia 1996 r.), wnioskodawczynie nie przysługiwały świadczenia ubezpieczeniowe, które mogłyby być pomniejszone o zaległości składkowe, a więc nie mógł mieć zastosowania przepis art. 50 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że Sąd drugiej instancji, sprzecznie z materiałem dowodowym przyjął, że wnioskodawczynie dała podstawy do uznania, iż przed upływem terminu płatności składki wносиła o jej odroczenie, a tym samym, że nieopłacanie składek nie było równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia, co w konsekwencji naruszyło przepis art. 3 ust. 4 powołanej ustawy.

Z powyższych motywów Sąd Najwyższy w oparciu o art. 393¹⁵ KPC orzekł jak

w sentencji wyroku.

=====